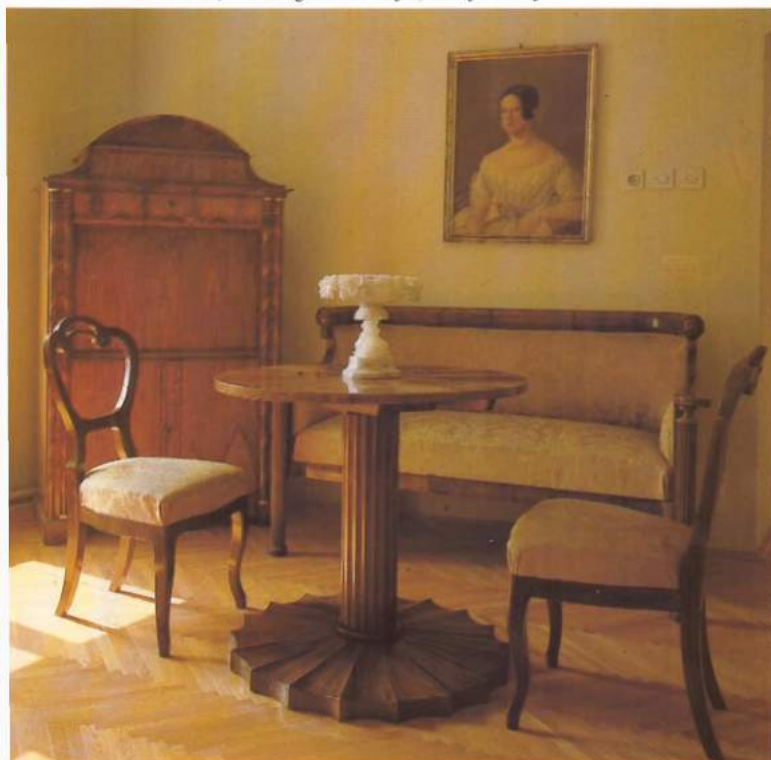

BIDERMAJER, minijturni portret. Zagreb, Hrvatski povijesni muzej

i porculanski predmeti (najpoznatiji bečki porculan Alt-Wien) kao i portreti, osobito minijature članova obitelji. B. se razvio u Beču i drugim austr. gradovima, a proširio se i u Hrvatskoj. Po muzejima (Muzej za umjetnost i obrt u Zagrebu, Gradski muzej u Varaždinu, Muzej Slavonije u Osijeku), i privatnim stanovima ima mnoštvo bidermajerskih uporabnih i dekorativnih predmeta. Smatra se da su mnogi uvezeni, no i domaća proizvodnja je bila znatna (staklane u Osretku kraj Samobora, Zvečevu, Mirin-Dolu, Mrzloj Vodici, manufakture kamenine Vojkfijsa i Lellisa u Krapini i Kriegera i Barbota u Zagrebu, manufaktura kapa i lakiranih kožnih predmeta J. Tömöra u Zagrebu). Osim uvezena pokućstva (iz Beča, Graza i Praga) radili su i domaći stolari, među kojima su poznati I. Kraft oko 1824. u Zagrebu i A. Goger oko 1834. u Varaždinu. Bidermajersko je

BIDERMAJER, salonska garnitura. Osijek, Muzej Slavonije

pokućstvo udobno i funkcionalno, solidno izvedeno od domaćih vrsta drva, ulašteno. Nasloni stolaca imaju oblik palmete, lepeze ili okvira ispunjena umetnutim šipkama. Stolci i sofe presvučeni su tkaninama svijetlih boja (ružičasta, svijetlozelena, blijedoljubičasta), prugastim i s cvjetićima. Komode su urešene stupićima i polustupićima, kao i ormari koji imaju istaknute profilirane završne vijence. Ponegdje se mjesto nogu stolova i stolaca javljaju grifoni, labudi i sl. Pri kraju razdoblja bidermajera na pokućstvu se pojavljuju i neogotički motivi. Rašireni su predmeti od lijevana željeza: svjetiljke, vrtne ograde, nadgrobnici (bana I. Gyulaya u crkvi Sv. Katarine u Zagrebu, 1831). Za bidermajerski interijer karakteristični su minijturni portreti koji su imali ulogu fotografija u današnjim stanovima. Većim su dijelom radovi anonimnih, uglavnom putujućih slikara, a samo pojedini imaju umjetničke kvalitete (M. Stroy, I. Zasche, J. Stager, J. Ziegler, M. Brodnik u tzv. zagrebačkom krugu). Četrdesetih godina pojavljuje se dagerotipija (dagerotipisti u Zagrebu N. Novaković, J. Strohberger) pa fotografija zamjenjuje minijaturu.

U arhitekturi b. ima osnovicu u klasicizmu, koji gubi glavnu karakteristiku — težnju za monumentalnošću, i prilagođuju se građanskim potrebama. Formalne su oznake bidermajerske arhitekture dekorativna uporaba luka, razdjelni vijenci pod prozorima prvoga kata, profilirani potkrovnji vijenci i, gdje gdje, dekorativni elementi u štuk i terakoti na pročelju kuće (staro kazalište na Markovu trgu u Zagrebu). U doba bidermajera djeluju u Zagrebu graditelji B. Felbinger, A. Brdarić, A. Cragnolini. Uz derivat klasicizma održava se u arhitekturi, osobito crkvenoj, kasnobarokna tradicija (crkve po Vojnoj krajini, Felbingerovi projekti katedrale u Đakovu i kapele Sv. Duha u Zagrebu). Također su u modi vrtovi uz građanske kuće, parkovi i vrtne arhitektura (Maksimir, Južna i Sjeverna promenade u Zagrebu, parkovi uz dvorce u Zagorju).

Začetnici i glavni predstavnici bidermajerskoga slikarstva su bečki slikari F. G. Waldmüller, P. Kraft, F. Amerling, T. Eybl, M. von Schwind i Bavarac C. Spitzweg. Motivi su im portreti sa štafažom, žanr-prizori i pejzaži. Uz njih se osjećaju i utjecaji nazarenaca i romantičnih struja. U Hrvatskoj slikaju portrete M. Stroy i I. Zasche u Zagrebu, A. Keller u Varaždinu, I. Simonetti na Rijeci, J. Pavlović i V. Poiret u Dalmaciji, F. Giffinger u Osijeku, F. Pfälz iz Vinkovaca, J. Isajlović iz Dalja. Bidermajerski pejzažist je H. Conrad v. Hötendorf u Osijeku, a vedute slikaju riječki slikari A. Manzoni i L. Butti. Crkvenim slikarstvom bavio se Karlovčanin F. Hamerlić.

LIT.: O. Klobučar, Tvorica kamenine u Zagrebu, Iz starog i novog Zagreba, I, Zagreb 1957. — A. Bulat-Simić, Vjekoslav Karas, Zagreb 1958. — Ista, Matija Brodnik, Iz starog i novog Zagreba, II, Zagreb 1960. — Slikarstvo XIX stoljeća u Hrvatskoj (katalog), Zagreb 1961. — K. Prijatelj, Juraj Pavlović, Split 1962. — M. Despot, Josip Tömör, zagrebački trgovac, obrtnik i manufakturnist, Iz starog i novog Zagreba, III, Zagreb 1963. — B. Vizintin, Ivan Simonetti, Zagreb 1965. — A. Simić-Bulat, Mihael Stroy, Zagreb 1967. — Ista, Četiri minijature Ivana Zaschea, Iz starog i novog Zagreba, IV, Zagreb 1968. — Ista, Slikar Ljudevit Cetinović, Peristil, 1969—70, 12—13. — L. Dobronić, Bartol Felbinger i zagrebački graditelji njegova doba, Zagreb 1971. — I. Maroević, Fridrik Hamerlić u Kamenskom, Vijesti MK, 1973, 2. — S. Staničić, Namještaj zagrebačkog stolara Ivana Krafta iz godine 1824, Iz starog i novog Zagreba, V, Zagreb 1974. — V. Ladović, Oslikani ciljevi građanskog streljačkog društva u Zagrebu, ibid., — M. Schneider, Ivan Zasche, Zagreb 1975. — O. Švajcer, Klasicistički i bidermajerski portreti u Galeriji likovnih umjetnosti u Osijeku, ŽU, 1979, 28. — Ista, Hötendorf, Zagreb 1982. — Hrvatski narodni preporod (katalog), Zagreb 1985. — O. Švajcer, Domaći i strani slikari XVIII. i XIX. stoljeća u Galeriji likovnih umjetnosti Osijek, Osijek 1987—1988. — M. Obad-Šitarović, Dvorci i perivoji Hrvatskoga zagorja, Zagreb 1991. R.

BIDPAJEVE INDIJSKE BASNE (Husajn Wa'iz al-Kašifi Anwar-i-Suhajli), perzijski rukopis iz 1519, čuva se u Arhivu Hrvatske u Zagrebu (Ms. 132). Bogato urešen ornamentima i 31 minijaturom koje ilustriraju basne. Ljudski i životinjski likovi u pretežno crnoj, narančastoj i smeđoj boji ističu se na svijetlim pozadinama (svijetloljubičastoj, svijetloplavoj, ružičastoj i zlatnoj). Uz njih ima mnogo cvijeća i drveća.

LIT.: S. Bajraktarević, Ottenfelsova orijentalistička zbirka u zagrebačkom Državnom arhivu, Zbornik Hrvatskoga instituta JAZU, 1959, 2. R.

BIENNALE MLADIH, izložba mladih umjetnika bivše Jugoslavije u organizaciji Moderne galerije u Rijeci; održavala se 1960—91. svake druge godine izuzev 5. biennala (1969) na kojem je pomaknuta i dobna granica sa 32 na 35 godina. Izložba je pratila i promovirala suvremena lik. kretanja: enformel (1962), geometrijska apstrakcija (1966), pop-art, novi realizam (1969), nova slika, akcije (1981), video-umjetnost (1983), instalacije, ambijenti, knjige umjetnika (1985). Iz 14. biennala (1987) proizašla je izložba »Kontrolirana gesta — primjeri novog enformela i apstraktnog ekspresionizma« a iz 15 (1989) izložba »Geometrije« (1990). — Riječka Moderna gale-

rija nastavlja s promicanjem umjetnosti mladih međunarodnom izložbom Biennale mladih — Rijeka 1993, umjetnici europskog Mediterana (slikarstvo, kiparstvo, multimedia, video).

LIT.: B. Valušek, 30 godina Jugoslavenske mlade umjetnosti, Novi list, 13. X. 1989. 16. Biennale mladih Rijeka (katalog), Rijeka 1991. — Moderna galerija Rijeka (vodič), Rijeka 1992. — Biennale mladih — Rijeka 1993 (katalog), Rijeka 1993. V. Fo.

BIENNALE SLAVONACA, izložba lik. umjetnika koji su rođenjem, djelovanjem ili tematski vezani za Slavoniju. Prvi put održana 1965. u Vinkovcima, potom premještena u Osijek gdje se u organizaciji Galerije likovnih umjetnosti održava redovito, izuzev 1991.

LIT.: XI. Biennale Slavonaca (katalog), Osijek 1987. — XIII. Biennale Slavonaca (katalog), Osijek 1993.

BIFFEL, Josip, slikar (Zagreb, 27. XI. 1933). Završio je Akademiju u Zagrebu 1959 (O. Mujadžić, Đ. Tiljak). Predavao je na Školi primijenjene umjetnosti u Zagrebu 1969–79; od 1979. docent na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu. Zatvorenom formom i melankoličnim sadržajem veže se uz simbolizam, nadrealizam i metafizičko slikarstvo (*Ozarena noć*, 1963; *Sumorni krajolik*, 1966; *Marsovo polje*, 1964). Najčešće slika kompozicije likova i predmeta u krajoliku, uključujući elemente neobičnoga i fantastičnoga (*Plaža*, 1970; *Pad*, 1975). Naglašena poetičnost približava ga tradiciji, čemu odgovaraju i klasična izražajna sredstva. Samostalno je izlagao u Beogradu (1963, s V. Jordanom i I. Lesiakom), Zagrebu (1975, 1986), Stuttgartu (1983), Salzburgu (1988) i Dubrovniku (1988). Bavi se crtežom i ilustriranjem djela omladinske književnosti.

BIHAĆ, Kapetanova kula

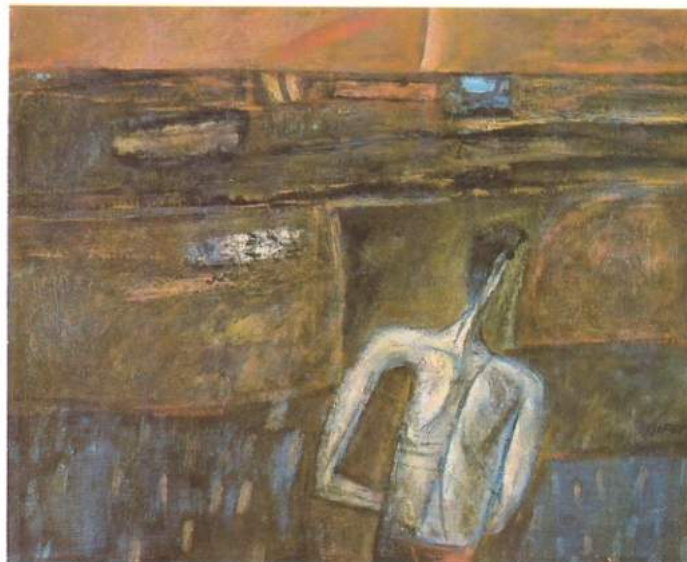
LIT.: Đ. Kadijević, Bifel, Lesiak, Jordan, Politika, 1. XII. 1963. — Ž. Sabol, Zagrebački mladi slikari, Telegram, 14. V. 1965. — I. Zidić, Nadrealizam i hrvatsko slikarstvo, ŽU, 1967, 3–4. — M. I. Čagalj, Josip Bifel, Kaj, 1970, 7–8. — Z. Posavac, U povodu slikara Josipa Bifela, ŽU, 1971, 13–14. — I. Šimat Banov, Josip Bifel, ŽU, 1985, 39–40. — N. Beroš, Josip Biffel (katalog), Dubrovnik 1988. Z. Poz.

BIHAĆ, grad na Uni, Z Bosna. Prvi podaci o njemu potječu iz 1260. Džamija Fethija (Osvojena) zapravo je srednjovj. crkva, posvećena Sv. Antunu. Potječe najvjerojatnije iz XIV. ili XV. st. i jedna je od rijetkih građevina s gotičkim elementima u Bosni. Osnovna koncepcija građevine je romanička, tj. puni zid dominira nad otvorima. Gotički elementi su zastupljeni u konstrukcijama šiljastoga luka i formama portala, prozora i rozete iznad portala, a stilski pripadaju prijelaznomu razdoblju između romanike i gotike.

LIT.: Fethija u Bihaću, Hrvatska sloga, 1923, 19.

R.

BIJELA, ruševine benediktinske opatije *JI* od Daruvara. Spominje se 1342. pod imenom *monasterium Bela sive Grab*. Padom Pakraca u tur. ruke oko 1452. pala je i B. Još 1628. pretpostavlja se u jednoj ispravi da je to benediktinsko dobro, a 1782. zabilježeno je da u ruševini ima figuralnih zidnih slika. Gl. pročelje imalo je vjerojatno svojevrсни Westwerk. Opatija je bila opasana zidom s puškarnicama. Sačuvani su samo pomno klesani arhit. gotički klesanci, razvučeni po čitavu selu.

J. BIFFEL, *Rujan*. Zagreb, Moderna galerija

LIT.: V. Radauš, SSS, 154–158. — Z. Horvat, Benediktinski samostan u Bijeloj, Peristil, 1979, 22. A. Ht.

BIJELA, gradić u Boki kotorskoj. Ovdje je u X. i XI. st. bila benediktinska opatija s crkvom Sv. Petra, u kojoj su sačuvani ostaci pletera.

LIT.: P. Šerović, Ostaci starog benediktinskog manastira sv. Petra u Boki Kotsorskoj, Starinar, 1925. — I. Ostojić, Benediktinci u Hrvatskoj, II, Split 1964. R.

BIJELIĆ, Milivoj, slikar (Zagreb, 16. VIII. 1951). Diplomirao na Akademiji u Zagrebu 1977; iste godine bio na stručnom usavršavanju u Antwerpenu; 1978–85. suradnik u Majstorskoj radionici Lj. Ivančića i N. Reisera u Zagrebu, od 1982. živi u Düsseldorfu. U početku zaokupljen problematikom primarnoga slikarstva, stvara jednostavne monokromatske slike. Oko 1980. sliku obogaćuje ironički koncipiranim figuralnim prizorima (*Tri gracije*, 1983). U Njemačkoj razvija temu »Homo Rebus« koju varira u okviru slikarstva, kiparstva i ambijentalnih instalacija. Formu reducira na sažeti geometrizirani lik (*Herrschaft*, 1989). Izlagao samostalno u Zagrebu (1980, 1985), Düsseldorfu (1986, 1989), Nürnbergu (1986), Kölnu (1986, 1987), Münchenu (1987, 1990, 1991), Dortmundu (1987), Wuppertalu (1988), Rottweilu (1989), Stuttgartu (1989, 1991), Bochumu (1991), te na XVI. Biennalu u São Paulu (1981) i Biennalu u Veneciji 1993.

LIT.: D. Matičević, Milivoj Bijelić (katalog), Zagreb 1984. — H. Günter Golinski, Milivoj Bijelić (katalog), Bochum 1991. Ž. Ké.

BIJELIĆ-BOGDAN, Pavlina, etnografinja (Cavtat, 29. X. 1856 — Dubrovnik, 18. I. 1944). Učiteljica u Cavtatu i Dubrovniku. Bavila se narodnim vezom, posebno izradbom čipaka koje je izlagala u Beču, Grazu, Parizu i Londonu, gdje je 1903. nagrađena. Proučavala narodni život u okolici Dubrovnika.

M. BIJELIĆ, *Homodukt*

